

УДК 811.111'42

Л.О. Іванова, В.П. Халупко

МЕТАФОРИЧНИЙ ОБРАЗ УКРАЇНИ У НІМЕЦЬКОМУ ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена дослідженню специфіки метафоричного образу України у німецькому публіцистичному дискурсі. Описано 8 базових тематичних блоків метафоризації України у німецькій пресі. Виокремлено 165 метафор про Україну, які представляють 32 сфери-джерела. Метафори з вихідними понятійними сферами РАДЯНСЬКИЙ СОЮЗ, ВІЙНА, КРИМІНАЛ, БОРОТЬБА, СУПЕРЕЧКА є найпродуктивнішими.

Ключові слова: німецькомовний публіцистичний дискурс, метафора, сфера-джерело, тематичний блок.

Статья посвящена исследованию специфики метафорического образа Украины в немецкоязычном публицистическом дискурсе. Описано 8 базовых тематических блоков метафоризации Украины в немецкой прессе. 165 метафор об Украине представляют 32 сферы-источники. Метафоры с выходными понятийными сферами СОВЕТСКИЙ СОЮЗ, ВОЙНА, КРИМИНАЛ, БОРЬБА, СПОР являются наиболее продуктивными.

Ключевые слова: немецкоязычный публицистический дискурс, метафора, сфера-источник, тематический блок.

Засоби масової інформації моделюють мовленнєву поведінку людини і залежно від комунікативної мети визначають стратегію вибору мовних засобів. Комунікативно-прагматична спрямованість публіцистичних текстів зумовлена їхньою максимальною орієнтацією на адресат з метою здійснити вплив на читача, спричинити зміни в його когнітивній сфері [4]. Публіцистичний дискурс аналізується нами в широкому розумінні як використання мови в соціально-політичній сфері спілкування. Основною функцією політичного дискурсу є його використання як інструменту політичної влади (боротьба за владу, оволодіння владою, її збереження, здійснення, стабілізація або перерозподіл) [1; 2].

Концептуальна метафора є засобом формування параморфної моделі, яка дозволяє уявити одну систему за допомогою системи з іншої сфери досвіду, де даний елемент представлений очевидно.

Отже, концептуальна метафора – пояснення однієї сфери в термінах іншої. Отже, здійснюється класифікація реальності, категоризація та перекаテゴризація дійсності. За допомогою створення нової метафоричної образності відбувається маніпуляція свідомості соціуму. Метафора є гнучким, лабільним засобом впливу на свідомість мовного суспільства, яка легко пристосовується до потреб комунікації [3; 5].

У статті розглядається німецькомовний публіцистичний (мас-медіа) дискурс. Методом суцільної вибірки здійснювався відбір метафор про Україну із різножанрових німецьких газетних та журнальних текстів (журнали: Der Stern, Der Spiegel; газети: BZ, FA), наприклад: памфлет, фейлетон, проблемна аналітична стаття, колонка коментатора, репортаж, інформаційна замітка, інтерв'ю з політиком, полеміка.

Мовний матеріал аналізувався за типологією тематичних блоків та сфер-джерел. Зазначимо, що тематичний блок слід відрізнити від сфери-джерела. Під сферою-джерелом ми розуміємо походження метафори з певного сегмента дійсності при метафоричному перенесенні, а під тематичним блоком – встановлення тематичного змісту у широкому контексті тексту (фрагмент тексту, на фоні якого ідентифікується метафора) [1; 3; 5].

Аналіз тематичних блоків уможливорює зрозуміти, на яку саме понятійну сферу направлена експансія метафор: людина метафорично концептуалізує та структурує цю сферу, виділяючи в ній найнеобхідніше, даючи емотивну оцінку її елементам. Проте в нашому дослідженні важливо не те, як структурується сфера-джерело, а те, як формує німецька преса українську сучасну дійсність.

Ми виокремили у публіцистичному дискурсі ФРН такі тематичні блоки про Україну, які нижче представлені у таблиці:

Тематичні блоки про Україну	%
Газовий конфлікт: викрадення газу, конфлікт із Росією	32
Внутрішня боротьба за владу	20
Вступ до НАТО	10
«Нечисті справи» в економіці	9
Фінансова криза	9
EURO 2012	6
Музика	2,5
СНІД, туберкульоз	1,5

Ціла низка статей у німецькій пресі присвячується газовому конфлікту України з Росією, оскільки ця проблема стосується не лише України, але й Німеччини безпосередньо.

Gaslager in der Ukraine: Europa bekommt weniger Gas. (06 01 09 Spiegel)

Die «uneinsichtige Haltung» der Ukraine drohe, die «Stabilität der Gaslieferungen in Richtung Europa» zu beeinträchtigen. (22.12.08 Spiegel)

Der kremlnahe Politologe Gleb Pawlowski sieht den neuen «Gaskrieg» als Folge der dauerhaft gespannten Beziehungen zwischen Moskau und Kiew. (01.01.09 Spiegel)

Найбільша кількість метафор виявляється в тих темах про Україну, які є гострими та актуальними для німців, що обумовлено емотивною функцією метафори у мові.

Менше в німецькій пресі відведено місце таким темам як ВНУТРІШНЯ БОРОТЬБА ЗА ВЛАДУ, ВСТУП ДО НАТО, «НЕЧИСТІ СПРАВИ» В ЕКОНОМІЦІ, ФІНАНСОВА КРИЗА та EURO 2012. Незначна увага приділяється темам МУЗИКА, СНІД, ТУБЕРКУЛЬОЗ.

Звертаємо увагу на те, що ми не ставили за мету проаналізувати абсолютно весь матеріал німецького публіцистичного дискурсу, а лише той, де було знайдено метафори про Україну. Варто відзначити, що не в кожній статті про Україну фігурують метафори. Тому аналіз мовного матеріалу здійснюється за певними тематичними блоками з метою розкрити метафоричний образ України в німецькій пресі.

У ході дослідження «метафоричного моря» сучасної німецької преси виокремлено 165 метафор про Україну, які охоплюють 32 сфери-джерела.

Найчисельнішою є сфера-джерело РАДЯНСЬКИЙ СОЮЗ, яка налічує близько 25 метафор. Значними за своєю кількістю є також такі сфери-джерела, як ВІЙНА, МАШИНА, КРИМІНАЛ, ЛЮДИНА. Середніми за чисельністю – СПОРТ, МОРЕ, СУПЕРЕЧКА, ЄВРОПА, ХВОРОБА, ВОГОНЬ, ГРОШОВА КРИЗА, НАДІЯ, ТЮРМА, СВІТЛО І ТЕМРЯВА, МІСТА, ПОЛІТИКУМ, ТЕАТР. Одичино представлені метафори із таких сфер-джерел як АМЕРИКА, МАГІЯ, РУХ, ЗРАДА, ПОХОВАННЯ, НЕВЕРБАЛЬНІ ФОРМИ СПІЛКУВАННЯ, ЖОРСТОКІСТЬ, ПРОХАННЯ, ВІДЧУТТЯ, ТРАДИЦІЯ, ДІМ, ПРИРОДА, РУЙНАЦІЯ, СФЕРА ХАРЧУВАННЯ.

Нижче розглянемо кожну із представлених сфер-джерел детальніше.

Сфера – джерело РАДЯНСЬКИЙ СОЮЗ представлена у досліджуваних текстах 25 метафорами. Наприклад:

Der Agrar-Consultant betreut in der flächenmäßig drittgrößten Nachfolgerepublik der UdSSR das Joint-Venture-Projekt «Agros GmbH» der Bodenbearbeitungsgeräte Leipzig GmbH (BBG), das nach dem Prinzip «Zucker gegen Pflüge» funktioniert. Zu DDR-Zeiten hatte die BBG (damals als Teilbetrieb des Kombinats «Fortschritt Landmaschine») gut 40 Prozent ihrer Pflüge, Eggen, Lader und Roder in die Ukraine geliefert. (07.01.2009 Spiegel)

Метафора «колишня республіка Радянського Союзу» проходить через усі статті про вступ України до НАТО, значення якої можна експлікувати як Україна – вже не Радянський Союз, але ще не самостійна держава. Така асоціація із минулим (аж ніяк не передвісником змін) чітко формує таке уявлення німців: розвиток України як самостійної держави не відбувається, вона залишається жити минулим.

Постійне вживання метафор «*die einstige Sowjetrepublik*», «*die frühere Sowjetrepublik*», «*die ehemalige Sowjetrepublik*», «*die Ex-*

Sowjetrepublik», «**Nachbarland**», «**der Nachbar**» зосереджує увагу на тому, що Україна не є самостійною і не може оговтатися після розпаду Радянського Союзу, де вона була лише частиною цілого.

Der ukrainische Präsident Viktor Juschtschenko hat nach mehrwöchiger Regierungskrise das Parlament der früheren Sowjetrepublik aufgelöst und für den 7. Dezember Neuwahlen angekündigt. Die Abstimmung wird die dritte innerhalb von drei Jahren sein. (09. 09. 2008 Stern).

Отже, можна констатувати, що у німецькомовній свідомості Україна сприймається як відділений від цілого елемент, який поки ще не може існувати самостійно. Натомість наголошується на те, що зв'язки із цим цілим ще залишилися. Підтвердженням цьому є відносини з Росією, які в німецьких газетах представлені як відносини двох сусідів: *Moskau/Kiew – Im Energiestreit mit der Ukraine hat Russland am Neujahrsmorgen seine Gaslieferungen in das Nachbarland nach eigenen Angaben gestoppt.*

Сфера-джерело ВІЙНА охоплює 25 метафор, наприклад:

- *dem parlamentarischen «Frontenwechsel» (29. 08. 2008 Stern)*
- *schwelende Konflikt eine neue Eskalationsstufe erreicht (06.01.2009 Stern)*
- *drohte Naftogas laut Gasprom im Vorfeld (09.01.09 Spiegel).*

У метафоричній картині німецьких газет українська політична дійсність на пострадянському просторі представляється як війна: *«Die Fronten scheinen verhärtet», «Gaskrieg», Gas-Blockade, Frontenwechsel in der ukrainischen Politik nicht.*

Частотною характеристикою для внутрішньої та зовнішньої політики як війни є певний ступінь ескалації: *die Situation derart eskalieren zu lassen, schwelende Konflikt eine neue Eskalationsstufe erreicht, jetzt lassen Russland und die Ukraine den Gasstreit eskalieren.*(07.01.09 Speigel)

Ця характеристика зустрічається переважно при описі відносин із Росією: *Bevor der Gasstreit zwischen Russland und der Ukraine völlig eskalieren konnte, haben die Parteien nun eine Einigung erzielt. (30. 11. 2007 Stern)*

Розгортання газового конфлікту між Україною та Росією відбувається в німецькому баченні за військовим сценарієм: *Russlands gegen die Ukraine betrifft deutsche Verbraucher nicht, sagen die hiesigen Versorgungsunternehmen.*

Der ukrainische Präsident Viktor Juschtschenko ist der Meinung, ein Kompromiss sei bereits zum Greifen nah (01.01.09 Spiegel).

Внутрішня політика представлена як поле бою, на якому відбувається багато зіткнень, де є фронти, війська, переможці і переможені, поразки. Наприклад: *So ist es laut der Premierministerin den Angriffen aus dem Umfeld des Staatschefs zuzuschreiben, das die «demokratischen Koalition» zum zweiten Mal zerbrach (09.01.09 Spiegel).*

Der Oppositionsführer und frühere Regierungschef Janukowitsch sprach von einer Niederlage der «Kräfte der orangenen Revolution» (29. 08. 2008 Stern).

Зовнішньополітична діяльність теж носить риси військових дій: газова війна, бастіони, розміщення військових сил. Політики ведуть один з одним жорстокі бої і формують військові союзи. У свідомості українських політиків кандидати від іншої партії – це не партнери, що пропонують інший шлях для процвітання рідної країни, а воїни ворожої армії, яку необхідно полонити чи знищити. Такі обставини нагадують часи середньовічної міжусобиці, найбільш жорстокі бої ведуться між недавніми союзниками і кожен дрібний успіх здається епохальним.

Сукупність метафор війни сигналізує про стан ворожнечі всередині країни та у зовнішньополітичних відносинах, а також відображає конфліктність політики як виду суспільної діяльності.

Сфера-джерело МАШИНА представлена в німецькій пресі 6 метафорами, наприклад:

«Der Zug führt Richtung Westen» (03. 04. 2008 Stern).

Auch die Ukraine hat ihre Bereitschaft zu einer Wiederaufnahme des Gasexports in Richtung Westen signalisiert (09.01.2009 Spiegel).

Die EU hat dem Wunsch der Ukraine nach einer schnellen Einbindung in den Westen einen weiteren Dämpfer verpasst (09.10.2008 Berliner Zeitung).

Präsident Juschtschenko krallt sich die Maschine seiner Rivalin (02.10.2008 Spiegel).

У німецьких газетах Україна – це потяг, який прямує на захід. Стосовно газового конфлікту вона уявляється як машина, що виказує свою готовність до транспортування газу.

Метафори, які перенесені із сфери-джерела «Машина» передусім демонструють рух України у «західному напрямку», тобто розвиток.

Сфера-джерело КРИМІНАЛІ представляють у німецькій пресі 6 метафор, наприклад:

Auch Russlands Regierungschef Wladimir Putin warf der Ukraine vor, das Gas von den «europäischen Verbrauchern, die dafür viel Geld bezahlt haben, zu klauen» (07.01.09 Spiegel).

Als am Neujahrstag nicht gleich – wie angedroht – punkt 8.00 Uhr deutscher Zeit klar war, ob der Gashahn für die Ukraine abgedreht war, zählten Reporter in den Medien jede Minute, in der das Gas «kostenlos» zum Nachbarn strömte (01.01.09 Spiegel).

Zugleich warnte der Gasprom-Chef, die Menge des über die Ukraine gepumpten Gases werde weiter in dem Umfang reduziert, in dem das Nachbarland dieses entwende (05.01.09 Spiegel).

Russland wirft der Ukraine Gasdiebstahl vor, während die Ukraine die Verträge zur Durchleitung russischen Gases nach Europa gerichtlich annullieren will (05.01.09 Spiegel).

У межах газового конфлікту Україна асоціюється зі злочинцем, зокрема з крадієм: *In Deutschland wächst die Angst vor*

einem Versorgungsengpass – denn die Ukraine könnte sich Gas von Leitungen nach Westeuropa abzwacken (31.12.08 Spiegel).

Основною метафорою із сфери криміналу є метафора «вкрасити», а зокрема, «нишком привласнити чуже».

Перенесення метафор кримінальної сфери у суспільно-політичне життя викликає уяву про Україну як про країну, де все відбувається за кримінальними законами, де влада беззаконна.

Сферу-джерело СПОРТ представляють у німецькій пресі 6 метафор, наприклад:

Schließlich entrissen die Parlamentarier während des Abstimmungsmarathons im Parlament dem Präsidenten die Kontrolle über den ukrainischen Sicherheitsdienst SBU (09. 09. 2008 Berliner Zeitung).

Wenig überraschend verurteilten sowohl das ukrainische Staatsoberhaupt als auch Sprecher seiner Partei diesen überraschenden Coup schärfstens (10.07.08 Stern).

In dem Entwurf zum Kommuniqué hieß es jedoch einschränkend, mit dem Abkommen falle keine Vorentscheidung mit Blick auf die künftigen Beziehungen der EU und der Ukraine (09. 09. 2008 Berliner Zeitung).

Контекст свідчить, що основний напрямок експансії спортивних метафор – це політичне життя країни, а саме: вибори та боротьба владних структур. Політична ситуація нерідко метафорично виражається як спортивне єдиноборство, переважно боксерів чи борців.

Спортивні метафори привносять негативну прагматику у політичну сферу, оскільки у спорті нерідко зустрічаються інтриги, підступні задуми, чого в прозорій та чесній політиці не повинно бути.

Сфера-джерело МОРЕ представлена в німецькій пресі 6 метафорами, наприклад:

Der Streit um die Aachener Gemälde geht weiter: Nachdem 87 seit dem Zweiten Weltkrieg vermisste Bilder plötzlich in der Ukraine aufgetaucht sind, hat sich jetzt das Auswärtige Amt eingeschaltet – und fordert die Rückgabe der Werke (12.11.09 Spiegel).

Mit ihr würden durch die direkte Anbindung Deutschlands an Russland zumindest die Unwägbarkeiten im russisch-ukrainischen Verhältnis umschiff (06.01.09 Spiegel).

Українське суспільно-політичне життя асоціюється з морем. Німецькі журналісти, вживаючи морські метафори, викликають відчуття того, що життя в Україні бурхливе і стихійне, наче море. Політики – це кораблі, які плавають та розбиваються у політичному морі. Порівняймо: *Ukraine: Timoschenko scheitert am Parlament (09. 09. 2008 Stern)*. Вони тонуть, не витримуючи натиску сильніших кораблів-політиків чи турбулентності, стихійності моря: *Zudem bestehen enge wirtschaftliche Verflechtungen zwischen beiden Ländern, deren Kappung die Ukraine in ernste wirtschaftliche Turbulenzen stürzen würde (12.11.09 Spiegel).*

Сферу-джерело ЛЮДИНА репрезентують у німецькій пресі 6 метафор, наприклад: *Die «uneinsichtige Haltung» der Ukraine*

drohe, die «Stabilität der Gaslieferungen in Richtung Europa» zu beeinträchtigen (22.12.08 Spiegel).

Die Ukraine ihrerseits drängt auf einen EU-Beitritt und dies umso mehr, seit der Krieg in Georgien Ängste vor weiteren territorialen Begehrlichkeiten Russlands geweckt hat (10.09.08 Berliner Zeitung).

Україна ототожнюється з живою людиною, яка має свої страхи, внутрішню невпевненість, характеризується непередбачуваною поведінкою. Вона (окремі міста) зображується в цілісності, як єдиний організм з певними фізичними рисами: *Die «uneinsichtige Haltung» der Ukraine drohe, die «Stabilität der Gaslieferungen in Richtung Europa» zu beeinträchtigen (22.12.08 Spiegel).*

Антропоцентричні метафори вказують на емоційність політичного життя в Україні. Детальна структурованість сфериджерела, її близькість і зрозумілість людині створюють необхідні умови для високої продуктивності і прагматичного потенціалу цих метафор.

Сферу-джерело ВОГОНЬ представляють 6 метафор, наприклад:

Seit einigen Wochen ist in der Ukraine der Machtkampf zwischen den Erzrivalen Timoschenko und Juschtschenko wieder voll entbrannt (02.10.2008 Spiegel).

Doch es ist der schwelende Konflikt zwischen Russland und der Ukraine, der die größte Gefahr für die Stabilität der gesamten osteuropäischen Region in sich birgt (21. 08. 2008 Stern).

Am Rande von Europa tickt eine Zeitbombe: In keinem anderen europäischen Land breitet sich das Aidsvirus so schnell aus wie in der Ukraine (30. 11. 2007 Stern).

Der russisch-ukrainische Gas-Konflikt ist erneut entflammt: Rund eine Milliarde Euro soll Naftogaz dem russischen Gazprom schulden. Deshalb ist erneut die Regierung geplatzt (08. 02. 2008 Stern).

Вогонь – це стихія природи, яка має руйнівну силу. Він сигналізує про небезпеку, страх, тривогу, що, наприклад, знаходить своє відображення у німецькій пресі щодо конфліктності в українському політикумі. Вживаючи метафору війни, публікації натякають на те, що українська влада така ж непередбачувана як і вогняна стихія, яка може будь-якої миті спалахнути. *«Seit einigen Wochen ist in der Ukraine der Machtkampf zwischen den Erzrivalen Timoschenko und Juschtschenko wieder voll entbrannt (02.10.2008 Spiegel).*

Метафора *«Schwelender Konflikt zwischen Russland und der Ukraine»* свідчить про те, що Україна та Росія перебувають у перманентному стані конфлікту.

Метафора вогню демонструє високу продуктивність, оскільки вона здатна моделювати сприйняття багатьох аспектів ведення внутрішньої та зовнішньої політики. У прагматичному потенціалі цієї метафоричної моделі переважають концептуальні вектори тривоги та небезпеки.

Сферу-джерело СУПЕРЕЧКА представляють 6 метафор, наприклад:

Der Zwist um Lieferungen in die Ukraine ruft jetzt auch die Vereinigten Staaten auf den Plan (02.01.09 Spiegel).

Sorge um die Sicherheit der Gasversorgung in Europa: Der Zank zwischen Gasprom und der Ukraine hat offenbar zu ersten Versorgungsstörungen geführt (03.01.09 Spiegel).

Наявність подібної метафорики у німецькій пресі про Україну формує суспільну думку про неї як про країну, що знесилюється політичними суперечками, пор.:

Glaubt man Kremlchef Dmitri Medwedew dürften die weiteren Verhandlungen aber vor allem durch die internen Machtkämpfe der zerstrittenen Führung in der Ukraine behindert werden (7.10.2008 Spiegel).

З країною, яка не може навести лад у себе вдома, уникають мати справу цивілізовані держави, для яких конфлікт не є способом ведення ділових відносин. Отже, метафори зі сфери-джерела СУПЕРЕЧКА, моделюючи характер української політики, представляють її як конфліктну.

Сфера-джерело ЄВРОПА включає 6 метафор, наприклад:

Sarkozy betonte, die Ukraine habe «eine europäische Bestimmung» (29. 09. 2008 Stern).

Eine eventuelle – auch informelle – Allianz zwischen dem BJT und der PR würde die Ukraine von ihrem strikten, außenpolitischen Westkurs abbringen und deren Konfliktpotential mit Russland erheblich senken. Doch selbst die «Partei der Regionen» strebt keine ausschließliche Allianz – und schon gar eine Vereinigung – mit Russland an, sondern eine Balance zwischen Ost und West, die gute Beziehungen sowohl mit Moskau als auch mit Brüssel beinhalten soll (29. 09. 2008 Stern).

Moskau störte sich zuletzt an der «antirussischen Politik» des prowestlichen Präsidenten Viktor Juschtschenko (01.01.09 Spiegel).

Метафори зі сфери-джерела ЄВРОПА вказують на те, яке місце посідає Україна у стосунках між Заходом і Сходом. Вони демонструють розкол в українській владі і перемену настроїв в українському політикумі та намагання втримати гарні стосунки з обома сторонами, що викликає невдоволення як в Європі, так і в Росії. Такі суперечливі метафори в одному контексті свідчать про невизначеність політики зовнішніх відносин України, про коливання між Заходом і Сходом.

Сфера-джерело ХВОРОБА представлена в німецькій пресі 6 метафорами, наприклад:

Europa wird wohl doch noch helfen müssen – zumindest finanziell, um die schwächelnde Ukraine vor dem Bankrott zu bewahren und um den Gasstreit zu entschärfen (06.01.09 Spiegel).

Energieexperten der Europäischen Kommission halten einen ernststen technischen Kollaps des ukrainischen Pipeline-Systems als Folge des Lieferstopps für eine reale Gefahr (08.01.09 Spiegel).

Allerdings könnte das marode ukrainische Pipelinenetz durch den Lieferstopp auch größere Schäden erlitten haben (08.01.09 Spiegel).

In Kiew hingegen glauben die Verantwortlichen, Gazprom habe nichts anderes im Sinn, als sich die Transitleitungen einzuverleiben und die Ukraine von der lukrativen Einnahmequelle abzuschneiden – eine Situation, die der chronisch klamme Staat um jeden Preis verhindern will (06.01.09 Spiegel).

Помітне місце в газетному дискурсі Німеччини займає метафорична модель зі сферою-джерелом ХВОРОБА. Україна представляється як пацієнт, який постійно хворіє і якого може вилікувати Європа чи Росія. Наявність таких метафор визначає відношення до країни як до хворого організму, що вже не може повною мірою відповідати за свої дії, оскільки лікарями для країни можуть бути лише інші країни, а не власні політики і влада та й з хворим легше справитися при бажанні «прибрати до рук».

Сфера-джерело МІСТО налічує 6 метафор, наприклад:

Vor drei Jahren hatte ein ähnlicher Streit zwischen Moskau und Kiew zu Lieferengpässen in Europa geführt. Gasprom hat zwar zugesichert, das für den Transit nach Deutschland und in andere EU-Staaten bestimmte Gas weiter zu liefern. (30.12.09 Spiegel).

Der kremlnahe Politologe Gleb Pawlowski sieht den neuen «Gaskrieg» als Folge der dauerhaft gespannten Beziehungen zwischen Moskau und Kiew (01.01.09 Spiegel).

In der russischen Bevölkerung herrscht seit langem Unmut über Kiews Politik. Kuprijanow wies das Argument der Führung in Kiew zurück, wegen der Weltfinanzkrise verzögere sich das Begleichen der Schulden (22.11.08 Spiegel).

Метафорика із сфери-джерела МІСТО прямо вказує на те, де зосереджена влада в Україні, переносить центр ваги в столицю, демонструє її «монополістичність», що не типово для демократичної країни.

Сфера-джерело ТЕАТР представлена в німецькій пресі 2 метафорами:

Seit Tagen befindet sich die Ukraine – wieder einmal – in einer politischen Krise. Die Koalition der ehemaligen Protagonisten der «Orangen Revolution», der Regierungschefin Julia Timoschenko und des Präsidenten Viktor Juschtschenko, ist nach knapp neun Monaten zerbrochen (09. 09. 2008 Stern).

Jetzt sind die Ukrainer die Buhmänner – das ist auch das Verdienst von Gazprom-Chef Miller und seiner raffinierten Kommunikationsstrategie. Die Ukrainer spielten dagegen auf Zeit – und verzockten sich (06.01.09 Spiegel).

Політика сучасної України осмислюється як вистава різних видів і жанрів. Дана метафора, на відміну від спортивної чи мілітарної, акцентує не жорстке протистояння й лицемірність учасників політичного життя, оманливість передвиборчих обіцянок, визначеність результатів виборчої компанії.

Прагматичний потенціал цієї метафори визначається яскравим концептуальним вектором нещирості, штучності, імітації реальності.

Підсумовуючи, зазначимо, що у німецькому публіцистичному дискурсі до найпродуктивніших метафор про Україну відносяться метафори з вихідними понятійними сферами РАДЯНСЬКИЙ СОЮЗ, ВІЙНА, КРИМІНАЛ, БОРОТЬБА, СУПЕРЕЧКА, в яких найяскравіше проявляються вектори небезпеки, агресивності та тривоги. Одна із причин активізації таких векторів – це реальна складність соціальної ситуації в державі. Помічено, що явища, які знаходяться в центрі суспільної уваги, є мішенню метафоричної експансії.

Активне використання метафор із сильними концептуальними векторами тривожності, агресивності і відхилення від природного порядку речей, безсумнівно, впливає на оцінку країни та ментальні уявлення німців про Україну. Це дійсно вселяє думку про те, що суспільство пронизане кримінальними зв'язками та відносинами, що у середовищі політичної еліти «колишньої республіки Радянського союзу» виявляються кримінальні елементи.

Сукупність метафор війни сигналізує про стан ворожнечі всередині країни та у зовнішньополітичних відносинах, а також відображає конфліктність політики як виду суспільної діяльності.

Натомість плакаємо надію, що в майбутньому ми зможемо виявити в німецькій публіцистиці такі метафоричні концепти української дійсності, як «квітучий сад», «дім, в якому торжествують закон і справедливість», «Україна – птах, що злітає вгору».

Список використаних джерел

1. Баранов А.Н. Предисловие редактора. Когнитивная теория метафоры почти 20 лет спустя // Лакофф Дж., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем. – М., 2004. – С. 4-7.
2. Будаев Э.В. Могут ли метафоры убивать?: прагматический аспект политической метафорики. Политическая лингвистика. – Вып.20. – Екатеринбург, 2006. – С. 67-74.
3. Лакофф Дж., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем / Пер. с англ. // Язык и моделирование социального взаимодействия. – М.: Прогресс, 1987. – С.126-172.
4. Dieckmann W. Politische Sprache, politische Kommunikation: Vorträge, Aufsätze, Entwürfe. – Heidelberg: Winter, 1981. – 279 S.
5. Lakoff G. and Frisch E. How Bush's Metaphorical War Became Real – The New York Times, September, 11, 2006. – p. 3.

The article focuses on the image of Ukraine in German mass-media discourse through metaphors. It has been determined that 8 basic topical blocks are the most productive in German mass-media metaphorization

process of Ukraine. 165 metaphors about Ukraine represent 32 sphere-processes. The metaphors including basic conceptual spheres SOVIET UNION, WAR, CRIMINAL, FIGHT, CONFLICT are the most productive.

Key words: German mass-media discourse, metaphor, sphere-source, topical block.

Отримано: 21.09.2009

УДК: 159.923.2: 001.895: 371.123: 005.336.5

О.М. Ігнатович

СПЕЦИФІКА ФАХОВОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті висвітлено результати комплексного психологічного вивчення компонентної структури фахової інноваційної культури педагогічних працівників вищих навчальних закладів, проаналізовано специфіку актуалізації психологічних механізмів її розвитку.

Ключові слова: фахова інноваційна культура особистості, психологічні механізми розвитку фахової інноваційної культури, методика комплексного психологічного вивчення фахової інноваційної культури.

В статье отражены результаты комплексного психологического изучения компонентной структуры профессиональной инновационной культуры педагогических работников высших учебных заведений, проанализирована специфика актуализации психологических механизмов ее развития.

Ключевые слова: профессиональная инновационная культура личности, психологические механизмы развития профессиональной инновационной культуры, методика комплексного психологического изучения профессиональной инновационной культуры.

Постановка проблеми. Сучасна система освіти України перебуває у стані інноваційного розвитку. Розгортання педагогічних інноваційних процесів на основі збереження і розвитку освітніх досягнень вносить суттєві зміни відповідно до вимог часу, надбань інноватики і культури. На сьогодні інноватика становить окрему галузь знань, у якій спеціалізуються економісти, соціологи, інженери, психологи, юристи, менеджери. Дослідження з проблем інновацій, які активно розгорталися в період політично-економічного періоду “перебудови” й традиційно орієнтовані на професійну діяльність людини, виконані переважно в рамках соціальної психології. Коло наукових інтересів дослідників з проблем педагогічних інновацій окреслено переважно навколо методології і теорії педагогічної інноватики, аналізу принципів та закономірностей інноваційного педагогічного процесу, визначення